

تحلیل روند آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی در استان کرمانشاه

ماریه صحرایی

دانشجوی دکتری ترویج و آموزش کشاورزی پایدار، گروه ترویج و آموزش کشاورزی پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران

کیومرث زرافشانی^۱

استاد گروه ترویج و آموزش کشاورزی پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران

لیدا شرفی

پژوهشگر پس‌دکتری توسعه کشاورزی، گروه ترویج و آموزش کشاورزی پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران

مهسا سعدوندی

دانش آموخته دکتری، ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

خدیجه مرادی قزلی

دانش آموخته دکتری توسعه کشاورزی و کارشناس گروه ترویج و آموزش کشاورزی پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران

احسان ایمانی هرسینی

کارشناس ارشد مهندسی نساجی (تکنولوژی نساجی) و کارشناس اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای استان کرمانشاه، ایران

چکیده

از آن‌جا که آموزش‌های فنی و حرفه‌ای به‌ویژه در بخش کشاورزی به‌عنوان یکی از بندهای سیاست کلی نظام کشور به شمار می‌رود، لذا توجه به این بخش بسیار حائز اهمیت است. این در حالی است که آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی، به‌ویژه آموزش‌های شایستگی محور در این بخش مغفول مانده است. هدف این پژوهش، تحلیل روند آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی در استان کرمانشاه می‌باشد. تحقیق حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و به لحاظ روش در زمره تحقیقات اسنادی قرار می‌گیرد. در انجام این پژوهش، آمار مربوط به برگزاری دوره‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی در بازه زمانی (۱۴۰۱-۱۳۹۲) جهت تحلیل روند بررسی گردید. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها، از تحلیل اسنادی و تحلیل محتوا بهره گرفته شده است. روایی و پایایی این تحقیق نیز به شیوه اطمینان پذیری و اعتبارپذیری صورت گرفته است. نتایج این مطالعه نشان داد که شهرستان‌های کرمانشاه و سنقر شهرستان‌هایی دارای بیشترین دوره برگزاری و شهرستان پاوه دارای کمترین دوره برگزاری آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی در بازه زمانی مورد اشاره بوده است. همچنین طبق نتایج به‌دست آمده، بیشترین گرایش متقاضیان برای شرکت در دوره‌های آموزش فنی و حرفه‌ای کشاورزی مربوط به رشته‌های امور دام و ماکیان، امور باغی و امور زراعی بوده و کمترین گرایش نیز مربوط به رشته‌های منابع طبیعی می‌باشد. بر اساس نتایج به‌دست آمده، برنامه‌ریزی‌ها در مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای باید به سمت استفاده از محیط‌های یادگیری جدید و به دنبال آن، محیط‌هایی با رویکردهای نوین آموزشی همچون آموزش‌های شایستگی محور سوق داده شود.

کلید واژه‌ها: آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، آموزش، شایستگی محور، تحلیل اسنادی، تحلیل روند، کشاورزی

^۱ نویسنده مسئول: zarafshani2000@yahoo.com

مقدمه

بخش کشاورزی یکی از توانمندترین بخش‌های اقتصادی کشور است که به دلیل برخورداری از رشد مستمر و پایدار اقتصادی و نقش حیاتی آن در تأمین امنیت غذایی، رفاه جامعه، تولید ناخالص ملی، رشد اقتصادی و توسعه اشتغال در جامعه یکی از بسترهای مناسب جهت توسعه پایدار در کشور محسوب می‌شود (حاجی رستم‌لو و عارف نیا، ۱۳۹۲). اگرچه به واسطه توجه به بخش‌های صنعت و خدمات تا حدودی از اولویت بخش کشاورزی کاسته شده است، لکن این بخش همچنان پایه‌ی مهم اقتصاد بسیاری از کشورهای جهان سوم به‌شمار می‌رود. بررسی روند توسعه کشورهای مختلف حاکی از آن است که توسعه بخش کشاورزی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین بخش‌های اقتصادی و یا حتی فراتر از آن، به‌عنوان پیش نیاز ضروری برای تحقق توسعه پایدار کشور امری حیاتی است (مؤمنی و همکاران، ۱۳۸۷). بنابراین، با درک و شناخت زیرساخت‌ها و عوامل آن ضروری است که برنامه‌های مناسبی برای گسترش کمی و کیفی عوامل تأثیرگذار بر تولید مطلوب در این بخش صورت گیرد.

منابع انسانی در این راستا، به‌عنوان یکی از این عوامل تأثیرگذار به‌شمار می‌روند (هادی نیا، ۱۳۹۴). از این‌رو، آموزش نیروی انسانی که به‌عنوان عاملی راهبردی و نوعی سرمایه‌گذاری مفید و عامل کلیدی در توسعه محسوب می‌شود، در صورت برنامه‌ریزی صحیح، بازدهی اقتصادی قابل ملاحظه‌ای به‌دنبال خواهد داشت (مختار معمار، ۱۳۸۱).

از طرفی، در گزارش سازمان‌های بین‌المللی از جمله یونسکو، انسان را محور توسعه پایدار و کلید آن را آموزش فنی و حرفه‌ای معرفی کرده‌اند (میگت و یسین، ۲۰۱۰). چرا که، رسالت و هدف اصلی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای،

حرفه‌آموزی و مهارت‌آموزی به افراد در ارتباط با نیازمندی‌های بازارکار، همچنین ارتقای سطح مهارت‌های موجود برای پاسخگویی به نیازهای مشاغل می‌باشد. بنابراین، برنامه‌ریزی در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای باید از چنان پویایی و انعطاف‌پذیری برخوردار باشد که بتواند به تغییرات بازارکار و عوامل مؤثر در آن‌ها از جمله تغییرات فناوری به موقع و به هنگام واکنش نشان دهد (صدری و زاهدی، ۱۳۸۸). توسعه‌ی برنامه‌ریزی درسی و تحقیقات درباره‌ی مواد آموزشی و روش‌های یاددهی و یادگیری از جمله سازوکارهایی است که از سوی صاحب‌نظران برای دستیابی به این مهم مورد تأکید قرار گرفته است تا با به-کارگیری فناوری و فنون به‌کار گرفته شده ضمن ارائه برنامه درسی متنوع، آموزش را با دنیای کار پیوند دهند.

با این حال، یکی از ملاک‌های اثربخشی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، توانمندی این آموزش‌ها در تربیت نیروی انسانی از طریق انتقال دانش، نگرش و مهارت‌های لازم برای ایفای نقش مؤثر شغلی به افراد می‌باشد (عبداللهی و سعادت‌مند، ۱۳۹۰). در این راستا، آموزش‌های شایستگی محور به‌عنوان یک رویکرد نوین آموزشی با هدف کاهش فاصله بین بازارکار و آموزش مطرح گردید. توجه به آموزش و مهارت‌آموزی شایستگی محور در دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ و در پی انتشار آثار گوناگونی راجع به مهارت‌آموزی سازمانی مبتنی بر شایستگی معلمان در آمریکا عنوان شد (سیلانه و کرمی، ۱۳۹۳). این آموزش‌ها با یکپارچه‌سازی دانش، نگرش و مهارت‌ها، افراد را برای ورود به دنیای کار و در برابر تغییرات آماده می‌سازد. آموزش‌های شایستگی محور به فراگیران این امکان را می‌دهد که شایستگی‌های مورد نیاز را در مشاغل آینده خود کسب کنند و ضمن این‌که به‌عنوان افراد متخصص مشغول کار می‌شوند، باید شایستگی‌های خود را همچنان توسعه

دهند تا قادر باشند تحولانی را که در آینده در زمینه کاری و محیط بیرونی‌شان پدید می‌آید را پیش‌بینی و در قبال آن واکنش مناسب داشته باشند (مرجانی و مافی نژاد، ۱۳۹۱). بی‌تردید، در کشور ایران نیز آموزش‌های فنی و حرفه‌ای به منظور تأمین نیروی کار ماهر و متخصص باید در این راستا گام بردارد. فقدان یک مبنای نظری برای آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و اتکاء به آن برای بررسی علمی مشکلات و کشف راهکارهای کاربردی، از علل ناموفق بودن آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در کشور ما است (محمدعلی، ۱۳۹۰). چنان‌که کارفرمایان از کیفیت ناچیز این گونه آموزش‌ها، فقدان مهارت‌های کاربردی کارآموزان و عدم تناسب محتوای آموزشی شکایت دارند (سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور، ۱۳۸۷ به نقل از عبداللهی و سعادت‌مند، ۱۳۹۰). با رویکرد آموزش شایستگی محور، ایجاد تحول در ساختار نظام آموزش مهارت در کشور امری ضروری بوده و نیازمند سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در این زمینه است تا از این راه بتوان از آموزش‌های مهارتی در روند توسعه‌ی کشور و دستیابی به افق ۱۴۰۴ بهره لازم و کافی برد (سند راهبردی مهارت و فناوری، ۱۳۹۱). اگر چه ظهور این رویکرد در آموزش با نیاز روزافزون بازارکار به نیروی انسانی ماهر و انعطاف‌پذیر همراه بود، اما این نیازها باعث شد که آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بیشتر به سمت رویکردهای شایستگی محور سوق پیدا کند تا پاسخگوی نیازهای تغییر یافته جامعه و بازار کار باشد (جنیدی، ۱۴۰۳). سعیدی رضوانی و بینقی (۱۳۸۷) در تحقیقی اذعان می‌دارند که صاحب‌نظران با استفاده از پیشینه پژوهشی و تجارب کارشناسی، بر ناکامی کلی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای رسمی اذعان کرده‌اند و با توجه به شرایط فعلی، گسترش این آموزش‌ها را تجویز نمی‌کنند. از این رو، بسیاری از فراگیران به سمت آموزش‌های غیررسمی در

مراکز آموزشی رهنمون شده‌اند. بنابراین، تلاش‌ها باید در جهت گسترش بخشیدن به بخش آموزش غیررسمی و بهبود بخشیدن به کیفیت آموزش‌های مهارتی بر اساس رویکرد حل مسئله و اتخاذ یک آموزش انعطاف‌پذیر در آموزش فنی و حرفه‌ای سوق یابد (تنیسور و اریزن، ۲۰۰۹؛ هاتیزر و کوکوتارن، ۲۰۰۹). بنابراین، برنامه‌های آموزش فنی و حرفه‌ای باید به گونه‌ای طراحی شوند که فرصت‌های لازم را برای کسب دانش، مهارت، نگرش و شایستگی در جهت آموزش‌های مادام‌العمر مهیا سازند و شایستگی‌های لازم را برای رویارویی با چالش‌های فرارو در فراگیران به وجود آورند (صدری و زاهدی، ۱۳۸۷). روشن است که این امر با ارتقاء کیفیت آموزش‌ها و سپس مشارکت‌های مردمی و تقویت بخش خصوصی محقق خواهد شد؛ روش صحیح دستیابی به این اهداف با روش‌های مرسوم در مدارس و حتی دانشگاه‌ها متفاوت است و با روش‌هایی همچون سخنرانی و ارزشیابی کتبی نمی‌توان به آموزش فنی و حرفه‌ای پرداخت (ذاکری و همکاران، ۱۳۸۹). با این تفاسیر، آموزش فنی و حرفه‌ای باید با ایجاد آموزش شایستگی محور به عنوان رویکرد نوین آموزشی، میان کسب مهارت، تخصص و نگرش، زمینه رشد و شکوفایی همه استعدادهای فراگیران را در این نوع آموزش‌ها فراهم آورد.

با توجه به نقش مهم و بی‌بدیلی که آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در اشتغال و مهارت آموزی دارند، اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای استان کرمانشاه نیز به پیروی از سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور در راستای تحقق اهداف این بخش و به منظور رشد و ارتقاء بهره‌وری صنایع استان، آموزش‌های متنوع و مختلفی را برگزار نموده است (حیدری، ۱۳۹۱). با وجود برگزاری دوره‌های فنی و حرفه‌ای در حیطه‌های مختلف صنعت، خدمات، کشاورزی

و فرهنگ و هنر روند برگزاری این دوره‌ها در بخش‌های مختلف به‌ویژه بخش کشاورزی نامشخص و در هاله‌ای از ابهام قرار دارد. آنچه در این میان مورد غفلت واقع شده این است که دوره‌های آموزش فنی و حرفه‌ای کشاورزی نیازمند یک بازنگری جامع از لحاظ کیفیت برنامه آموزشی می‌باشد (مهدی و کیخا، ۱۳۹۹). در واقع، ماهیت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی می‌بایست بر مبنای آموزش‌های شایستگی محور تدوین شده باشد (میردامادی و همکاران، ۲۰۱۶)، اما شواهد نشان می‌دهد که الگوهای صلاحیت محور که در قالب معیارهای کلی آموزشی ارائه شده‌اند، تاکنون در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کرمانشاه بکار گرفته نشده است. این مسأله در خصوص بخش کشاورزی فنی و حرفه‌ای نیز مصداق دارد. شواهد نشان می‌دهد، آمار پایین تعداد دوره‌های برگزار شده در خوشه کشاورزی و همچنین استقبال کم متقاضیان از دوره‌های کشاورزی نسبت به صنعت و خدمات می‌تواند گواهی بر نداشتن برنامه آموزشی مناسب جهت برگزاری این دوره‌ها باشد. در واقع، می‌توان گفت که این دوره‌ها فاصله قابل توجهی با آموزش‌های شایستگی محور دارند. به بیان دیگر، رویکرد «آموزش شایستگی محور» به عنوان مبنا و فلسفه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در بخش کشاورزی و نیز سازه‌ای مؤثر در ارتقای کیفیت و اثربخشی این آموزش‌ها، در دوره‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی استان کرمانشاه مغفول مانده است.

از آن‌جا که برنامه‌ریزی بر اساس آموزش شایستگی محور، سبب متناسب کردن محتوای برنامه‌های آموزشی با شرایط و نیازهای بازارکار، وجود جدیت لازم در آموزش‌ها و سبب افزایش کارآمدی مهارت‌آموختگان سازمان فنی و حرفه‌ای در عرصه کار، به‌ویژه در بخش کشاورزی خواهد

شد. لذا با توجه به اهمیت این موضوع، پژوهش حاضر با هدف تحلیل روند آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی در استان کرمانشاه صورت گرفته است.

آکولوچا (۲۰۱۳) در تحقیق خود ضمن تأکید بر اهمیت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و انتقاد از سیاست‌های خرد و کلان، آموزش‌هایی را پیشنهاد می‌کند که دربردارنده‌ی پیچیدگی‌های دنیای واقعی کار باشد. وی در این بررسی بیان می‌کند که آموزش‌های مهارتی کنونی کارایی لازم را در انطباق با نیازهای جامعه را ندارند. بنابراین، کارآموزان در این نوع آموزش‌های سنتی از سطح مهارت مناسب برخوردار نیستند.

ترن و نیلند^۲ (۲۰۱۳) در تحقیقی با عنوان آموزش مبتنی بر شایستگی، تحرک مهارت‌های جهانی و آموزش دانشجویان بین‌المللی در آموزش فنی و حرفه‌ای، اظهار داشتند که با توجه به توسعه‌ی آموزش‌های شایستگی محور در این بخش، شاهد توسعه‌ی یادگیری‌های مهارتی کارآموزان در ایجاد یک چارچوب انعطاف‌پذیر از برنامه‌های درسی فنی و حرفه‌ای هستیم و لزوم توجه به آموزش‌های شایستگی محور در فنی و حرفه‌ای، فرصت‌هایی را در حمایت از مهارت‌های شناختی پیچیده برای فراگیران ایجاد می‌کند و آن‌ها را در توسعه دانش، مهارت و نگرش برای حل مسائل پیچیده در محیط کار یاری می‌دهد (هوگلد و همکاران^۳، ۲۰۰۵). همسو با این ادعا اسلویجسمنز و همکاران^۴ (۲۰۰۸) در مقاله‌ای با عنوان یکپارچگی ارزیابی معتبر با یادگیری شایستگی محور در آموزش فنی و حرفه‌ای، مدل طراحی آموزشی مبتنی بر

3. Hoogveld & et al

4. Suijsmans & et al

4. Okolocha

2. Tran & Nyland

شایستگی را برای آموزش‌های فنی و حرفه‌ای مناسب می‌دانند. همچنین، بغور و تامپسون^۱ (۲۰۱۲) به بررسی در خصوص مشکلات و نگرانی‌های اقتصادی دولت و سایر ارگان‌ها از جمله صنایع در مورد عدم تسلط فارغ-التحصیلان در بازارکار پرداختند و اظهار داشتند که افزایش تقاضا برای آموزش‌های پایه و عمومی، بیکاری جوانان و نگرانی‌های خانواده‌ها، توسعه‌ی مهارت‌های فنی و حرفه-ای مادام‌العمر و همچنین ترویج دانش و مهارت، دولت را موظف به نظارت بر تمام جنبه‌های آموزش رسمی و غیر رسمی فنی و حرفه‌ای می‌کند که با یک رویکرد شایستگی محور، مهارت‌ها و نگرش افراد در این نوع آموزش‌ها ارتقاء می‌یابد؛ در تأیید آن نیز کیلبرینک و همکاران^۲ (۲۰۱۲) در پژوهشی با عنوان تجارب فراگیران از عوامل اصلی انتقال آموزش فنی و حرفه‌ای به این امر پرداختند که فراگیران فنی و حرفه‌ای برای دستیابی به دانش نظری و همچنین بهبود یادگیری نیاز به آموزش‌هایی شایستگی محور دارند. شیوه انتقال دانش و برنامه‌های آموزشی فنی و حرفه‌ای باید با انتقال دانش پایه، مهارت و تجارب مبتنی بر زندگی واقعی همراه باشد تا فرصت یادگیری بهینه‌ای را در اختیار آنان قرار دهد.

لیم و پارک^۳ (۲۰۱۲) در پژوهش خود در خصوص بررسی اثربخشی روش‌های آموزشی، به این نتیجه دست یافتند که محیط یادگیری شایستگی محور بر عملکرد فراگیران تأثیر مثبت‌تری دارد و گروهی که در محیط یادگیری مبتنی بر شایستگی با تکالیف کامل آموزش دیده بودند، دارای اعتماد به نفس بیشتر، نگرش بهتر و همچنین کسب مهارت بهتری نسبت به سایر افرادی که روش‌های آموزشی سنتی را فراگرفته بودند، داشتند. نتایج این تحقیقات نشان داد که رویکرد آموزش شایستگی محور ابزار مؤثری برای ترویج

و کسب مهارت است. آبانا^۴ (۲۰۱۳) در پژوهشی تحت عنوان کیفیت بخشی آموزش شایستگی محور برای آموزش فنی و حرفه‌ای به این نتیجه دست یافت که ویژگی‌های اهداف برنامه‌ی درسی مبتنی بر شایستگی شامل موارد زیر می‌باشد: استانداردهای روشنی که قابل سنجش باشند، دارای قابلیت آموزش افراد با مهارت‌های قابل انتقال، متناسب با مهارت‌های مورد نیاز کارفرمایان. والش^۵ (۲۰۱۲) بیان می‌کند، استفاده از رویکرد آموزش شایستگی محور در برنامه درسی علاوه بر آماده‌سازی فراگیر برای محیط کار و تأکید بر مهارت‌های تفکر انتقادی و حل مسئله با رویکردی تلفیقی بر یادگیری مادام‌العمر برای حفظ مهارت‌ها و دانش به‌روز شده نیز تأکید می‌کند و بر خلاف رویکرد سنتی (مبتنی بر موضوع) بر نتایج و اعمال قابل مشاهده متمرکز می‌شود.

مانوئل و همکاران^۶ (۲۰۱۵) دریافتند که آموزشگران و مهارت‌آموزان موزامبیک درک مثبتی از دوره‌های آموزشی فنی و حرفه‌ای دارند اما این برنامه‌ها با محدودیت فقدان منابع و غالب بودن روش‌های آموزش سنتی مواجه هستند. در پژوهشی که کایرویی و کوزچکا^۷ (۲۰۱۸) با عنوان "نقش آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بر کشاورزان و فعالان زنجیره ارزش غذایی در افریقا" انجام دادند، به این نتیجه دست یافتند که اغلب آموزش‌های ارائه شده با نیازهای بخش خصوصی و ادارات محلی مطابقت ندارد و عمده تمرکز اصلی آموزش‌ها بر مهارت‌های تولیدی و خود تولیدکنندگان است.

خورشیدی و فرخی (۱۳۹۱) در پژوهشی با هدف شناسایی مؤلفه‌های سازنده شایستگی‌های عام مهارت‌آموختگان مراکز فنی و حرفه‌ای کشور از دیدگاه رؤسای مراکز مذکور و مربیان آموزش، چهار عامل شایستگی‌های محیط کار،

5. Valsh

6. Manuel

7. Kirui & Kozicka

1. Baffour & Thompson

2. Hbrink & et al

3. Lim & Park

4. Abana

شود؛ چرا که افزایش مهارت و توسعه‌ی تخصص را برای آن‌ها به ارمغان می‌آورد.

روش تحقیق

تحقیق حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و به لحاظ روش در زمره تحقیقات اسنادی قرار می‌گیرد. در روش اسنادی، پژوهشگر داده‌های پژوهشی خود را درباره کنشگران، وقایع و پدیده‌های اجتماعی، از بین منابع، آرشیوها و اسناد جمع‌آوری می‌کند (احمد، ۲۰۱۰). اسناد مورد بررسی جهت تحلیل روند فرایندی که طی آن با استفاده از روند کنونی، تلاش می‌شود که روند آینده پیش‌بینی شود) از راه اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای استان کرمانشاه جمع‌آوری گردید. این اسناد شامل تمامی آمار و اطلاعات مربوط به برگزاری دوره‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی در بازه زمانی (۱۴۰۱-۱۳۹۲) بود. این اطلاعات تعداد کارآموزان ثبت نام شده مرد و زن، تعداد مربیان دوره فنی و حرفه‌ای کشاورزی، مشخص کردن شهرستان‌هایی که بیشترین کمترین دوره در آن‌ها برگزار شده، تعداد برگزاری دوره‌ها در خوشه‌های مختلف (صنعت، خدمات، کشاورزی و فرهنگ و هنر)، تعداد رشته‌های خوشه کشاورزی و شناسایی گروه‌های هدف را دربردارد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های بدست آمده در این پژوهش، از تحلیل اسنادی و تحلیل محتوا بهره گرفته شده است. روایی و پایایی این تحقیق نیز به شیوه اطمینان پذیری و اعتبارپذیری مشخص گردیده است. در شیوه اطمینان-پذیری که تشابه این مفهوم با پایایی در پژوهش‌های کمی بسیار بالاست، پژوهشگر کیفی به دنبال این است که تا چه اندازه یافته‌های وی با واقعیت جامعه مورد مطالعه همخوانی دارد. در این مطالعه به منظور اطمینان‌پذیری داده‌ها از فن بازبینی یافته‌ها توسط پژوهشگر در طی فرایند

شایستگی‌های دانش کسب و کار، شایستگی‌های فردی و شایستگی‌های تحصیلی را شناسایی کردند.

نادری و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی به مقایسه تأثیر دو روش آموزش صلاحیت محور و آموزش سنتی بر یادگیری فعال مهارت‌های شناختی و بالینی دانشجویان پرستاری کارورز بخش ICU پرداختند. نتایج این پژوهش نشان داد که کاربرد روش آموزش صلاحیت محور بیش از روش مرسوم، فرصت لازم را برای ارتقا و بهبود یادگیری مهارت‌های بالینی و شناختی دانشجویان پرستاری را نموده است.

صالحی عمران و قاسم‌زاده (۱۳۹۲) در پژوهشی با هدف بررسی مهارت‌های عمومی مرتبط با کیفی‌سازی آموزش-های فنی و حرفه‌ای از دیدگاه ذی‌نفعان در خصوص شناسایی مهارت‌های عمومی مورد نیاز بازارکار، شش مؤلفه‌ی «مهارت‌های تعهد احساس مسئولیت»، «مهارت-های ارتباطی و کارگروهی»، «اخلاقیت و حل مسئله»، «مهارت‌های برنامه‌ریزی و سازماندهی فعالیت‌ها»، «مهارت‌های به‌کارگیری شیوه‌های محاسباتی و فن‌آوری روز» و «مهارت‌های عملی و دانش تخصصی» را شناسایی نمودند.

بر این اساس، پژوهشگران در این پژوهش‌ها پیشنهاد می‌کنند که در برنامه‌های حرفه‌ای و مهارت‌آموزی که یکی از اهداف مهم آن انتقال یادگیری مادام‌العمر و مهارت به فراگیران است، از رویکرد نوین آموزش شایستگی محور استفاده شود. با این حال، آموزش شایستگی محور کمک زیادی به حل مسئله در محیط واقعی می‌کند، چنان‌که پژوهشگران مختلفی توصیه می‌کنند که از این رویکرد آموزشی که پشتیبانی و حمایت کافی را به فراگیران می‌دهد تا یک مسئله را در محیط واقعی خود انجام دهند، استفاده

تحلیل داده‌ها استفاده شد. بدین صورت که پس از تحلیل محتوای اسناد و مصاحبه‌ها، مفاهیم استخراج شده چندین بار مورد بازبینی و مطالعه پژوهشگر قرار گرفت. در شیوه اعتبارپذیری که معادل اعتبار درونی در پژوهش‌های کمی می‌باشد، داده‌ها از چندین منبع استخراج گردید تا دیدگاه چندگانه مدنظر قرار گیرد (گوبا و لینکلن، ۱۹۹۴). در این مطالعه، جهت اعتبارسنجی و رفع ابهام اطلاعات و اسناد مندرج در آرشیو اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای استان کرمانشاه، از مصاحبه با کارشناسان این حوزه نیز بهره گرفته شد.

یافته‌های تحقیق

طبق یافته‌های حاصل از تحلیل اسنادی در خصوص تحلیل وضعیت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی، در مجموع هفت دسته اطلاعات استخراج شد که این اطلاعات شامل وضعیت دوره‌های برگزار شده در شهرستان و دوره‌های برگزار شده در استان، وضعیت دوره‌های برگزار شده در هر بخش و تعداد رشته‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی، گروه‌های هدف تحت پوشش دوره‌ها، نرخ ثبت نام کارآموزان و تعداد مربیان می‌باشد. در ادامه به شرح هر یک از یافته‌های مزبور پرداخته شده است.

بخش اول: تحلیل وضعیت دوره‌های برگزار شده فنی و حرفه‌ای کشاورزی در سطح استان و شهرستان کرمانشاه در بازه زمانی ۱۴۰۱-۱۳۹۲

- وضعیت دوره‌های برگزار شده فنی و حرفه‌ای کشاورزی استان کرمانشاه به تفکیک شهرستان در بازه زمانی ۱۴۰۱-۱۳۹۲

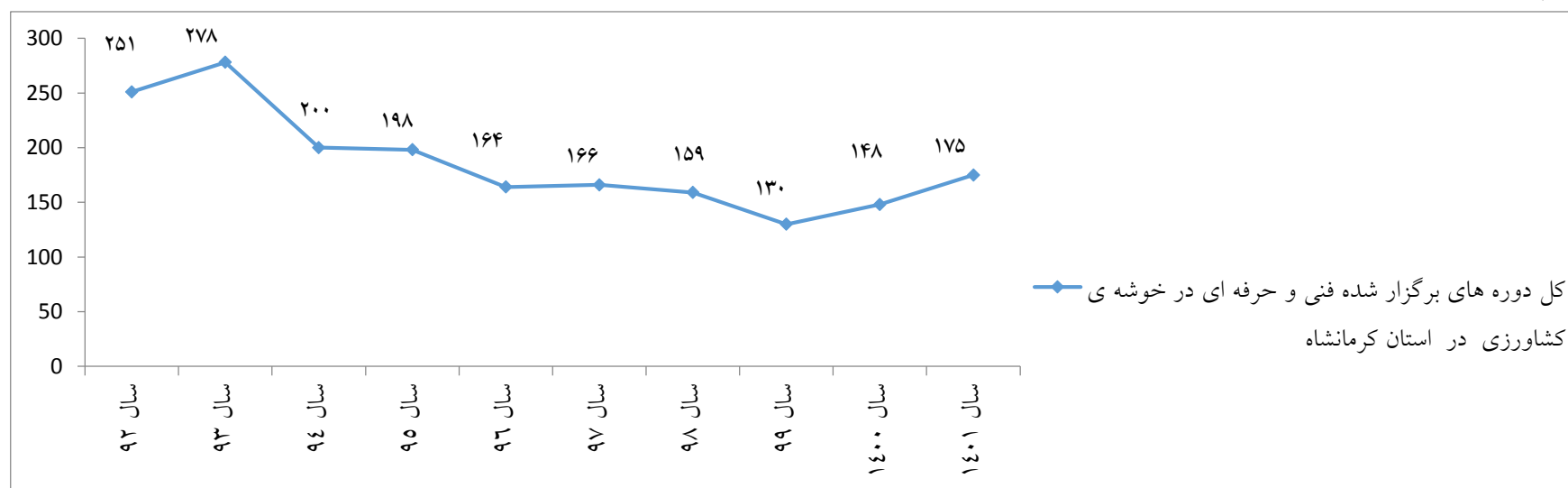
وضعیت برگزاری دوره‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی در شهرستان‌های کرمانشاه و همچنین تعداد دوره‌های برگزار شده در استان کرمانشاه در جدول‌های (۱) و (۲) و روند آن در بازه زمانی ۱۴۰۱-۱۳۹۲ در نمودارهای ۱ و ۲ آمده

است. همان‌گونه که در جدول (۱) مشهود است، برگزاری دوره‌ها در بازه زمانی (۱۴۰۱-۱۳۹۲) در تعدادی از شهرستان‌های استان کرمانشاه همچون (اسلام آباد، پاوه، روانسر، جوانرود، ثلاث باباجانی، سنقر، قصرشیرین، کرمانشاه و دالاهو) که متولی برگزاری دوره‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی هستند، روندی نزولی داشته و در تعدادی دیگر از شهرستان‌ها همچون (سرپل ذهاب، صحنه، کنگاور، گیلانغرب و هرسین) روندی صعودی داشته است. بیشترین تعداد دوره‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی در بازه زمانی (۱۴۰۱-۱۳۹۲) در شهرستان کرمانشاه برگزار شده است (۷۵۳ دوره) که در سال ۱۳۹۳ این دوره‌ها به حداکثر تعداد خود یعنی ۱۱۶ دوره رسیده است. پس از شهرستان کرمانشاه، شهرستان سنقر با برگزاری ۱۶۶ دوره طی بازه ده ساله ۱۴۰۱-۱۳۹۲ حائز رتبه دوم گردید که بیشترین تعداد دوره در این شهرستان در سال ۱۳۹۲ بوده است (۳۳ دوره). شهرستان صحنه نیز با برگزاری ۱۳۰ دوره آموزش فنی و حرفه‌ای کشاورزی طی بازه زمانی (۱۴۰۱-۱۳۹۲) رتبه سوم را بدست آورد. برگزاری این دوره‌ها در شهرستان صحنه در سال ۱۴۰۱ به بیشترین حد خود یعنی ۲۲ دوره رسید. کمترین دوره نیز در شهرستان پاوه برگزار شد. این شهرستان در بازه زمانی ده ساله (۱۴۰۱-۱۳۹۲) توانسته تنها ۱۱ دوره آموزشی در حیطه کشاورزی برگزار کند. همان‌گونه که در نمودار (۱) مشهود است، بیشترین دوره‌ای که در خصوص کشاورزی در اداره کل فنی و حرفه‌ای استان کرمانشاه برگزار شده ۲۷۸ دوره و مربوط به سال ۱۳۹۳ بود. این دوره‌ها از سال ۱۳۹۳ به بعد تا سال ۱۴۰۰ سیری نزولی داشته تا این‌که در سال ۱۴۰۱ این روند حالت صعودی به خودگرفته است. کمترین دوره هم مربوط به سال ۱۳۹۹ با برگزاری ۱۳۰ دوره می‌باشد.

جدول (۱). وضعیت دوره‌های برگزار شده آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی استان کرمانشاه به تفکیک شهرستان در بازه زمانی ۱۴۰۱-۱۳۹۲

نام شهرستان	تعداد دوره- های برگزار شده سال ۱۳۹۲	تعداد دوره های برگزار شده سال ۱۳۹۳	تعداد دوره های برگزار شده سال ۱۳۹۴	تعداد دوره های برگزار شده سال ۱۳۹۵	تعداد دوره های برگزار شده سال ۱۳۹۶	تعداد دوره های برگزار شده سال ۱۳۹۷	تعداد دوره های برگزار شده سال ۱۳۹۸	تعداد دوره های برگزار شده سال ۱۳۹۹	تعداد دوره های برگزار شده سال ۱۴۰۰	تعداد دوره های برگزار شده سال ۱۴۰۱	تعداد کل دوره‌های برگزار شده در هر شهرستان
اسلام آباد غرب	۱۹	۱۶	۲۰	۱۳	۸	۳	۱۶	۵	۵	۱۰	۱۲۵
پاوه	۰	۱	۴	۱	۰	۰	۰	۲	۳	۰	۱۱
ثلاث باباجانی	۱۴	۱۱	۶	۷	۹	۸	۵	۱	۳	۴	۶۸
جوانرود	۶	۳	۰	۰	۰	۹	۱	۰	۲	۵	۲۶
روانسر	۱۳	۱۸	۷	۱۲	۹	۱۵	۱۲	۷	۷	۵	۱۰۵
سرپل ذهاب	۸	۸	۹	۸	۹	۷	۹	۱۳	۱۴	۱۸	۱۰۳
سنقر	۳۳	۲۹	۱۵	۹	۱۴	۲۷	۱۵	۴	۱۰	۱۰	۱۶۶
صحنه	۱۴	۱۵	۷	۸	۱۵	۱۳	۱۰	۱۴	۱۲	۲۲	۱۳۰
قصرشیرین	۱۰	۱۰	۸	۷	۶	۸	۸	۷	۱۱	۳	۷۸
کرمانشاه	۱۰۰	۱۱۶	۹۵	۱۰۶	۷۲	۵۱	۵۸	۵۹	۴۵	۵۱	۷۵۳
دالاهو	۶	۴	۰	۱	۴	۶	۵	۰	۶	۳	۳۵
کنگاور	۷	۲۱	۷	۴	۲	۵	۸	۷	۱۱	۱۵	۸۷
گیلانغرب	۱۰	۱۲	۱۰	۹	۵	۲	۴	۳	۱۳	۱۶	۸۴
هرسین	۱۱	۱۴	۱۲	۱۳	۱۱	۲	۸	۸	۶	۱۳	۹۸
تعداد دوره‌های برگزار شده در کل شهرستان- های استان کرمانشاه	۲۵۱	۲۷۸	۲۰۰	۱۹۸	۱۶۴	۱۶۶	۱۵۹	۱۳۰	۱۴۸	۱۷۵	۱۸۶۹

منبع: یافته‌های پژوهش (۱۴۰۳)

نمودار ۱- وضعیت تعداد دوره‌های برگزار شده فنی و حرفه‌ای کشاورزی استان کرمانشاه (۱۳۹۲-۱۴۰۱)

خدمات، کشاورزی و فرهنگ و هنر در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای استان کرمانشاه طی بازه زمانی (۱۳۹۲-۱۴۰۱) و دوره‌های برگزار شده به تفکیک رشته آموزشی پرداخته شده است.

– سهم آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی بر حسب (نفر-دوره) در بازه زمانی (۱۳۹۲-۱۴۰۱)

همان‌گونه که در نمودار (۱) مشهود است، بیشترین دوره‌ای که در خصوص کشاورزی در اداره کل فنی و حرفه‌ای استان کرمانشاه برگزار شده ۲۷۸ دوره و مربوط به سال ۱۳۹۳ بود. این دوره‌ها از سال ۱۳۹۳ به بعد تا سال ۱۴۰۰ سیری نزولی داشته تا این که در سال ۱۴۰۱ این روند حالت صعودی به خود گرفته است. کمترین دوره هم مربوط به سال ۱۳۹۹ با برگزاری ۱۳۰ دوره می‌باشد.

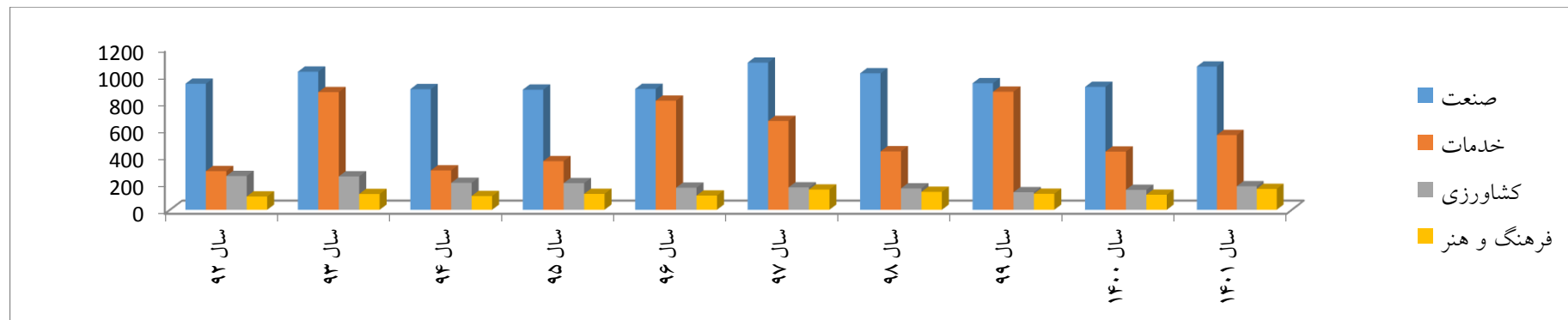
بخش دوم: تحلیل وضعیت دوره‌های برگزار شده در حیطه‌های موضوعی

از آن‌جا که توسعه دوره‌های آموزش فنی و حرفه‌ای برای اقتصاد و فرهنگ ایران و به ویژه شتاب‌دهی به فرآیند تولید امری حیاتی است؛ لذا در ادامه در جداول (۲) و (۳) و نمودارهای (۲) و (۳) به بررسی سهم هر یک از دوره‌ها در حیطه‌های مختلف صنعت،

جدول ۲- سهم آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی بر حسب (نفر-دوره) در بازه زمانی ۱۴۰۱-۱۳۹۲

سال	۹۲	۹۳	۹۴	۹۵	۹۶	۹۷	۹۸	۹۹	سال	۱۴۰۰	۱۴۰۱	تعداد
زمنه‌های آموزش	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	تعداد
صنعت	۹۳۴	٪۶۰	۱۰۲۳	٪۴۵	۸۹۴	٪۶۰	۸۹۰	٪۵۷	۸۹۶	٪۴۶	۱۰۹۰	۹۶۴۸
خدمات	۲۸۷	٪۱۸	۸۷۲	٪۳۸	۲۹۲	٪۲۰	۳۶۱	٪۲۳	۸۰۹	٪۴۱	۶۵۹	۵۵۷۶
کشاورزی	۲۵۱	٪۱۶	۲۷۸	٪۱۲	۲۰۰	٪۱۳	۱۹۸	٪۱۳	۱۶۴	٪۸	۱۶۶	۱۸۶۹
فرهنگ و هنر	۹۹	٪۶	۱۱۷	٪۵	۱۰۲	٪۷	۱۱۸	٪۷	۱۰۶	٪۵	۱۵۰	۱۲۱۱
کل دوره‌ها	۱۵۷۱	٪۱۰۰	۲۲۹۰	٪۱۰۰	۱۴۸۸	٪۱۰۰	۱۵۶۷	٪۱۰۰	۱۹۷۵	٪۱۰۰	۲۰۶۵	۱۸۳۰۴

منبع: یافته‌های پژوهش (۱۴۰۳)

نمودار ۲- سهم آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی بر حسب (نفر-دوره) در بازه زمانی ۱۴۰۱-۱۳۹۲

آنچه از جدول (۲) قابل استناد است این است که از میان کل دوره‌های برگزار شده در مراکز مختلف فنی و حرفه‌ای استان کرمانشاه در بازه زمانی ۱۴۰۲-۱۳۹۲، تنها ۱۸۶۹ دوره متعلق به دوره کشاورزی می‌باشد (تعداد کل دوره‌ها: ۱۸۳۰۴) که در سال ۱۳۹۳ (دوره ۲۷۸) به بیشترین حد خود و در سال ۱۳۹۹ (۱۳۰ دوره) به کمترین حد خود رسیده است. این در حالی است که بیشترین دوره برای خوشه صنعت برگزار شده است؛ یعنی از مجموع ۱۸۳۰۴ دوره‌ای که در اداره کل فنی و حرفه‌ای استان برگزار شده، ۹۶۴۸ دوره مربوط به این خوشه می‌باشد که در سال ۱۳۹۷ (۱۰۹۰ دوره) به بیشترین حد خود و در سال ۱۳۹۵ (۸۹۰ دوره) به کمترین حد خود در این بازه زمانی رسیده است. پس از خوشه صنعت، خوشه خدمات حائز بیشترین تعداد برگزاری دوره‌های فنی و حرفه‌ای می‌باشد (۵۵۷۶). بدین

صورت که بیشترین دوره متعلق به سال ۱۳۹۹ و با تعداد ۸۷۵ دوره می‌باشد، این در حالی است که کمترین دوره در سال ۱۳۹۲ و با تعداد ۲۷۸ بوده است. طبق آمار موجود، بیشترین دوره در خوشه فرهنگ و هنر در سال ۱۴۰۱ به تعداد ۱۵۵ دوره و کمترین دوره نیز مربوط به سال ۱۳۹۲ و تعداد ۹۹ دوره آموزشی می‌باشد.

با توجه به محاسبه سهم دوره‌های آموزش فنی و حرفه‌ای استان کرمانشاه در خوشه‌های صنعت، خدمات، کشاورزی و فرهنگ و هنر به طور مجزا طی دوره ده ساله از (۱۴۰۱-۱۳۹۲) نسبت به مجموع کل دوره‌های فنی و حرفه‌ای برگزار شده، سهم خوشه کشاورزی در این دوره‌ها تنها ۱۰ درصد بوده است. این در حالی است که سهم صنعت ۵۳ درصد و سهم خدمات نیز ۳۰ درصد بوده است.

- وضعیت دوره‌های برگزار شده فنی و حرفه‌ای

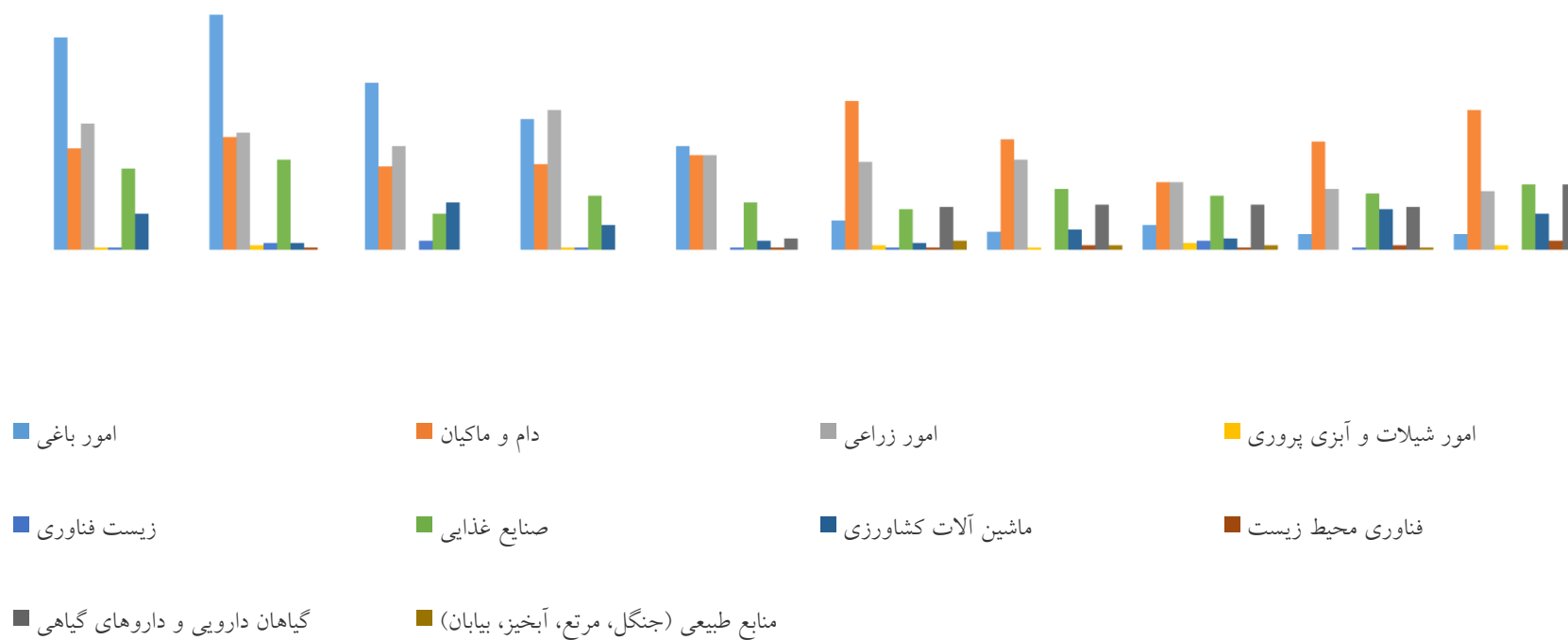
کشاورزی به تفکیک رشته آموزشی (۱۴۰۱-۱۳۹۲)

یافته‌های جدول (۲) گویای آن است که سهم آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در خوشه صنعت در طی سال‌های ۱۴۰۱-۱۳۹۲ بیشتر از سایر خوشه‌های خدمات، کشاورزی و فرهنگ و هنر است و هر چه از سال ۹۲ به سال ۱۴۰۱ پیش می‌رویم سهم آموزش‌های خوشه صنعت و خدمات تغییر چندانی نداشته‌اند. این در حالی است که سهم خوشه‌های دیگر مانند کشاورزی روند کاهشی را طی کرده است. به عنوان مثال، سهم آموزش‌ها در سال ۱۳۹۲ در خوشه صنعت ۶۰ درصد می‌باشد که در سال ۱۴۰۱ به ۵۵ درصد رسیده است، اما در خوشه کشاورزی سهم آموزش در سال ۱۳۹۲، ۱۶ درصد بوده که در سال ۱۴۰۱ به ۹ درصد رسیده است.

جدول ۳- وضعیت دوره‌های برگزار شده فنی و حرفه‌ای کشاورزی به تفکیک رشته آموزشی (۱۴۰۱-۱۳۹۲)

تعداد کل دوره‌ها	سال ۹۲	سال ۹۳	سال ۹۴	سال ۹۵	سال ۹۶	سال ۹۷	سال ۹۸	سال ۹۹	سال ۱۴۰۰	سال ۱۴۰۱	تعداد کل دوره‌ها
گروه‌ها	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد
امور باغی	۹۵	%۳۸	۱۰۶	%۳۸	۷۵	%۳۷	۵۹	%۲۹	۴۷	%۲۸	۱۳
دام و ماکیان	۴۵	%۱۸	۵۰	%۱۸	۳۷	%۱۸	۳۸	%۱۹	۴۲	%۲۵	۶۶
امور زراعی	۵۸	%۲۲	۵۳	%۱۹	۴۷	%۲۳	۶۳	%۳۱	۴۳	%۲۶	۳۹
امور شیلات و آبرزی پروری	۲	%۱	۲	%۱	۰	%۰	۱	%۰	۰	%۰	۲
زیست فناوری	۱	%۰	۳	%۱	۴	%۱	۱	%۱	۱	%۱	۱
صنایع غذایی	۳۶	%۱۴	۴۰	%۱۴	۱۶	%۸	۲۴	%۱۲	۲۱	%۱۳	۱۸
ماشین آلات کشاورزی	۱۶	%۶	۲۳	%۸	۲۱	%۱۱	۱۱	%۶	۴	%۲	۳
فناوری محیط‌زیست	۰	%۰	۱	%۰	۰	%۰	۰	%۰	۰	%۰	۱
گیاهان دارویی و داروهای گیاهی	۰	%۰	۰	%۰	۰	%۰	۰	%۰	۰	%۰	۰
منابع طبیعی (جنگل، مرتع، آبخیز، بیابان)	۰	%۰	۰	%۰	۰	%۰	۰	%۰	۰	%۰	۰
کل	۲۵۱	%۱۰۰	۲۷۸	%۱۰۰	۲۰۰	%۱۰۰	۱۹۸	%۱۰۰	۱۶۴	%۱۰۰	۱۶۶

منبع: یافته‌های پژوهش (۱۴۰۳)

نمودار ۳- وضعیت دوره‌های برگزار شده فنی و حرفه‌ای کشاورزی به تفکیک رشته آموزشی (۱۴۰۱-۱۳۹۲)

نتایج جدول (۳) حاکی از آن است که از بین ۱۸۶۹ دوره فنی و حرفه‌ای کشاورزی در بازه زمانی (۱۴۰۱-۱۳۹۲)، رشته امور دام و ماکیان (۶۶ دوره) حائز رتبه اول شده که بیشترین دوره در سال ۱۳۹۷ و کم‌ترین آن در سال ۱۳۹۹ برگزار شده است. این در حالی است که رشته‌های منابع طبیعی (جنگل، مرتع، آبخیز، بیابان) دارای کمترین دوره برگزاری در این بازه زمانی بوده‌اند (۹ دوره). بر مبنای اطلاعات مندرج در جدول (۳)، دوره‌های برگزار شده در رشته امور باغی در سال ۱۳۹۲ شامل ۹۴ دوره می‌باشد و این در حالی است که در سال ۱۴۰۱ این تعداد دوره به ۷ مورد رسیده که سیری بسیار نزولی داشته است. همچنین، نتایج نشان داد که در رشته امور زراعی تعداد دوره‌ها از ۵۶ مورد در سال ۱۳۹۲ به ۲۶ مورد در سال ۱۴۰۱ رسیده است. در مقابل، رشته‌هایی که عنوان شد و دوره‌های آن‌ها سیری نزولی داشت، رشته‌هایی هم وجود داشتند که دارای سیری صعودی بودند. در رشته گیاهان دارویی و داروهای گیاهی از سال ۱۳۹۲ تا سال ۱۳۹۵ هیچ گونه دوره‌ای برگزار نشد، اما از سال ۹۶ تا ۱۴۰۱ برگزاری دوره در این رشته دارای رشدی صعودی بود و تاجایی ادامه داشت که در سال ۱۴۰۱ تعداد آن به بیشترین حد خود یعنی ۲۹ مورد رسید. در رشته فناوری محیط‌زیست نیز در سال ۱۳۹۲ دوره‌ای برگزار نشد، اما در سال ۱۴۰۱ تعداد این دوره‌ها به ۴ مورد رسید که نسبت به سال‌های قبل رشدی صعودی داشته است.

بخش سوم: تحلیل وضعیت منابع انسانی و شرکت کنندگان در دوره های برگزار شده فنی و حرفه‌ای کشاورزی استان کرمانشاه در بازه زمانی (۱۴۰۱-۱۳۹۲)

- تعداد دوره های برگزار شده در حیطه کشاورزی برای گروه های هدف تحت پوشش آموزش های فنی و حرفه‌ای استان کرمانشاه

گروه‌های هدف در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، گروه‌هایی از افراد هستند که آموزش‌های گوناگونی را در حوزه‌های مختلف صنعت، خدمات، کشاورزی و فرهنگ و هنر که مورد نیاز جامعه است کسب کرده‌اند. هدف از این آموزش‌ها، مهارت آموزی و توانمندسازی این افراد برای ورود به بازارکار می‌باشد.

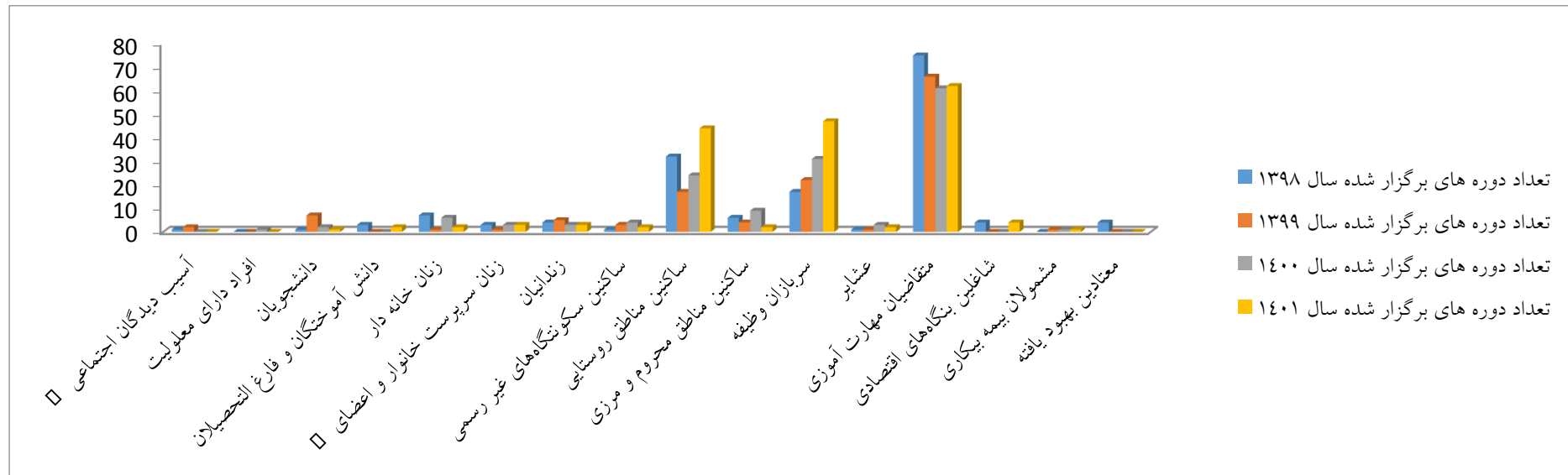
در جدول (۴) و نمودار (۴) گروه‌های هدف و تعداد دوره‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی که برای آن‌ها برگزار شده بود، نشان داده شده است. گروه‌های هدف از سال ۱۳۹۸ به‌صورت گروه‌های ۱۶ گانه تقسیم بندی شدند تا هر یک از این گروه‌ها تحت پوشش آموزش‌های فنی و حرفه‌ای قرار بگیرند.

نمودار (۴) حاکی از آن است که بیشترین دوره برای متقاضیان مهارت‌آموزی که به عنوان گروه هدف آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در حیطه کشاورزی محسوب می‌شود، اجرا شده است. با استناد به جدول (۴) می‌توان اذعان داشت که متقاضیان مهارت‌آموزی در بازه زمانی (۱۴۰۱-۱۳۹۸) از مجموع ۶۱۲ دوره‌ای که برگزار شده بود، بیشترین آموزش را دریافت کرده بودند (۲۶۴) که در سال ۱۳۹۸ این دوره‌ها به حداکثر خود رسیده‌اند (۷۵ دوره). پس از این گروه، ساکنین مناطق روستایی (۱۱۷ دوره) و سربازان وظیفه (۱۱۷ دوره) دو گروهی بودند که در سال ۱۴۰۱ بیشترین دوره برای آن‌ها برگزار شده بود و می‌توان آن‌ها را جزء بیشترین بهره‌برداران آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در حیطه کشاورزی در این سال‌ها دانست. در مقابل، افراد دارای معلولیت، مشمولین بیمه بیکاری و آسیب دیدگان اجتماعی کمترین بهره را در این بازه زمانی از آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی برده‌اند.

جدول ۴- وضعیت دوره‌های برگزار شده در حیطه کشاورزی برای گروه‌های هدف تحت پوشش آموزش‌های فنی و حرفه‌ای استان کرمانشاه در بازه زمانی (۱۴۰۱-۱۳۹۸)

گروه هدف	تعداد دوره‌های برگزار شده سال ۱۳۹۸	تعداد دوره‌های برگزار شده سال ۱۳۹۹	تعداد دوره‌های برگزار شده سال ۱۴۰۰	تعداد دوره‌های برگزار شده سال ۱۴۰۱	تعداد کل دوره
آسیب‌دیدگان اجتماعی (خانواده‌های آسیب دیده از اعتیاد)	۱	۲	۰	۰	۳
افراد دارای معلولیت	۰	۰	۱	۰	۱
دانشجویان	۱	۷	۲	۱	۱۱
دانش‌آموختگان و فارغ التحصیلان	۳	۰	۰	۲	۵
زنان خانه‌دار	۷	۱	۶	۲	۱۶
زنان سرپرست خانوار و اعضای خانواده‌هایشان	۳	۱	۳	۳	۱۰
زندانیان	۴	۵	۳	۳	۱۵
ساکنین سکونتگاه‌های غیررسمی	۱	۳	۴	۲	۱۰
ساکنین مناطق روستایی	۳۲	۱۷	۲۴	۴۴	۱۱۷
ساکنین مناطق محروم و مرزی	۶	۴	۹	۲	۲۱
سربازان وظیفه	۱۷	۲۲	۳۱	۴۷	۱۱۷
عشایر	۱	۱	۳	۲	۷
متقاضیان مهارت‌آموزی	۷۵	۶۶	۶۱	۶۲	۲۶۴
شاغلین بنگاه‌های اقتصادی	۴	۰	۰	۴	۴
مشمولان بیمه بیکاری	۰	۱	۱	۱	۳
معتادین بهبود یافته	۴	۰	۰	۰	۴
تعداد کل دوره	۱۵۹	۱۳۰	۱۴۸	۱۷۵	۶۱۲

منبع: یافته‌های پژوهش (۱۴۰۳)

نمودار ۴- وضعیت دوره‌های برگزار شده در حیطه کشاورزی برای گروه‌های هدف تحت پوشش آموزش‌های فنی و حرفه‌ای استان کرمانشاه در بازه زمانی ۱۳۹۸-۱۴۰۱

مشمولین بیمه بیکاری و آسیب‌دیدگان اجتماعی کمترین بهره را از آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی برده‌اند.

- نرخ ثبت نام کارآموزان در دوره‌های آموزش فنی و حرفه‌ای کشاورزی به تفکیک جنسیت در استان کرمانشاه (۱۳۹۲-۱۴۰۱)

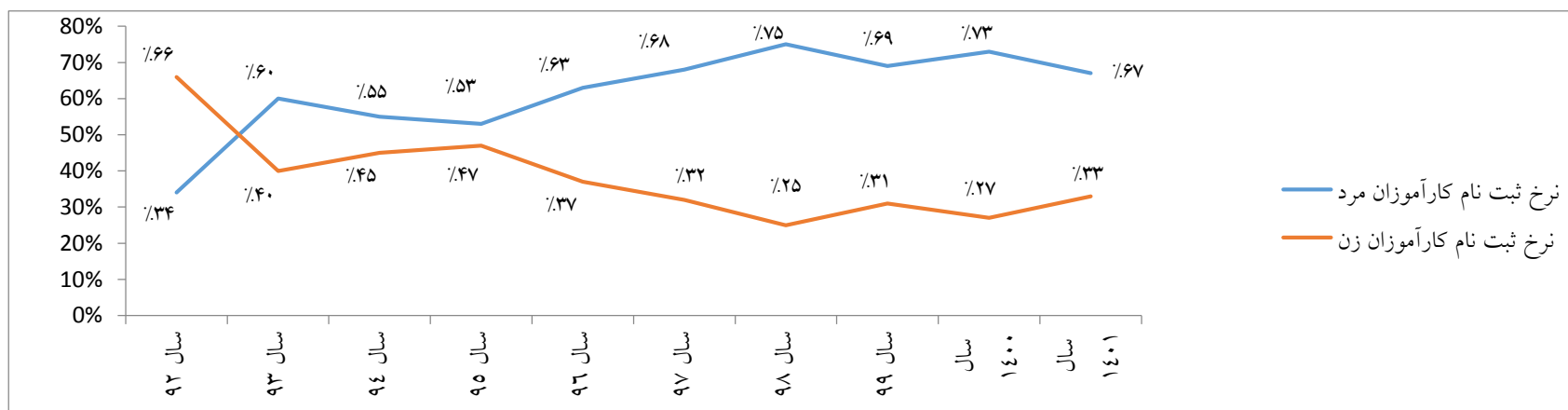
طبق بررسی‌های اجمالی که از وضعیت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی در استان کرمانشاه طی ده سال اخیر (۱۳۹۲-۱۴۰۱) به عمل آمد، نرخ ثبت نام کارآموزان مرد و زن شرکت کننده در دوره‌های آموزش کشاورزی اداره کل فنی و حرفه‌ای استان کرمانشاه در جدول (۵) ارائه شده است.

نمودار (۴) حاکی از آن است که بیشترین دوره برای متقاضیان مهارت آموزی که به عنوان گروه هدف آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در حیطه کشاورزی محسوب می‌شود، اجرا شده است. با استناد به جدول (۴) می‌توان اذعان داشت که متقاضیان مهارت‌آموزی در بازه زمانی (۱۴۰۱-۱۳۹۸) از مجموع ۶۱۲ دوره‌ای که برگزار شده بود، بیشترین آموزش را دریافت کرده بودند (۲۶۴) که در سال ۱۳۹۸ این دوره‌ها به حداکثر خود رسیده اند (۷۵ دوره). پس از این گروه، ساکنین مناطق روستایی (۱۱۷ دوره) و سربازان وظیفه (۱۱۷ دوره) که در سال ۱۴۰۱ بیشترین دوره برای این دوگروه برگزار شد و جزء بیشترین گروهی بودند که از آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی بهره بردند. در مقابل، افراد دارای معلولیت،

جدول ۵- نرخ ثبت نام کارآموزان در دوره‌های آموزش فنی و حرفه‌ای کشاورزی به تفکیک جنسیت در استان کرمانشاه (۱۳۹۲-۱۴۰۱)

سال ۱۴۰۱		سال ۱۴۰۰		سال ۱۳۹۹		سال ۱۳۹۸		سال ۱۳۹۷		سال ۱۳۹۶		سال ۱۳۹۵		سال ۱۳۹۴		سال ۱۳۹۳		سال ۱۳۹۲		
نرخ ثبت نام	تعداد	نرخ ثبت نام	تعداد	نرخ ثبت نام	تعداد	نرخ ثبت نام	تعداد	نرخ ثبت نام	تعداد	نرخ ثبت نام	تعداد	نرخ ثبت نام	تعداد	نرخ ثبت نام	تعداد	نرخ ثبت نام	تعداد	نرخ ثبت نام	تعداد	
۶۷٪	۱۱۵۹	۷۳٪	۸۲۲	۶۹٪	۷۴۷	۷۵٪	۱۴۳۲	۶۸٪	۱۳۳۰	۶۳٪	۱۳۶۳	۵۳٪	۱۴۸۸	۵۵٪	۱۶۲۱	۶۰٪	۲۳۴۸	۳۴٪	۷۳۹	کارآموز مرد
۳۳٪	۵۸۲	۲۷٪	۳۰۸	۳۱٪	۳۴۰	۲۵٪	۴۶۵	۳۲٪	۶۲۶	۳۷٪	۸۱۲	۴۷٪	۱۳۳۴	۴۵٪	۱۳۱۸	۴۰٪	۱۵۷۶	۶۶٪	۱۴۱۱	کارآموز زن
۱۰۰٪	۱۷۴۱	۱۰۰٪	۱۱۳۰	۱۰۰٪	۱۰۸۷	۱۰۰٪	۱۸۹۷	۱۰۰٪	۱۹۵۶	۱۰۰٪	۲۱۷۵	۱۰۰٪	۲۸۲۲	۱۰۰٪	۲۹۳۹	۱۰۰٪	۳۹۲۴	۱۰۰٪	۲۱۵۰	کارآموز ثبت نام شده (کل)

منبع: یافته‌های پژوهش (۱۴۰۳)

نمودار ۵- روند نرخ ثبت نام کارآموزان مرد و زن در دوره‌های آموزش فنی و حرفه‌ای کشاورزی استان کرمانشاه (۱۳۹۲-۱۴۰۱)

تعداد مربیان آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی استان کرمانشاه در بازه (۱۳۹۲-۱۴۰۱) به تفکیک جنسیت

از آن‌جا که مربیان به عنوان یکی از ارکان کلیدی نظام آموزش مهارتی، پشتیبان و مجری فرایندهای اصلی نظام یاددهی- یادگیری هستند، در ادامه، در جدول (۶) و همچنین نمودار (۶) وضعیت مربیان دوره‌های آموزش فنی و حرفه‌ای کشاورزی در بازه زمانی ۱۴۰۱-۱۳۹۲ نشان داده شده است.

سیر تغییرات نرخ ثبت نام کارآموزان مرد و زن در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی استان کرمانشاه در نمودار (۵) نشان داده شده است. بر اساس اطلاعات مندرج در این نمودار، می‌توان اذعان داشت که بیشترین نرخ ثبت نام کارآموزان مرد مربوط به سال ۱۳۹۸ و با نرخ ۷۵ درصد بوده است. این در حالی است که کمترین آمار ثبت نام کارآموزان مربوط به سال ۱۳۹۲ و با نرخ ۳۴ درصد می‌باشد. نمودار خطی بالا حاکی از آن است که ثبت نام کارآموزان مرد در بازه زمانی ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸، روندی صعودی داشته و از سال ۱۳۹۹ تاکنون دارای نوسان است به‌طوری که در یک سال سیر صعودی و در یک سال سیر نزولی داشته است.

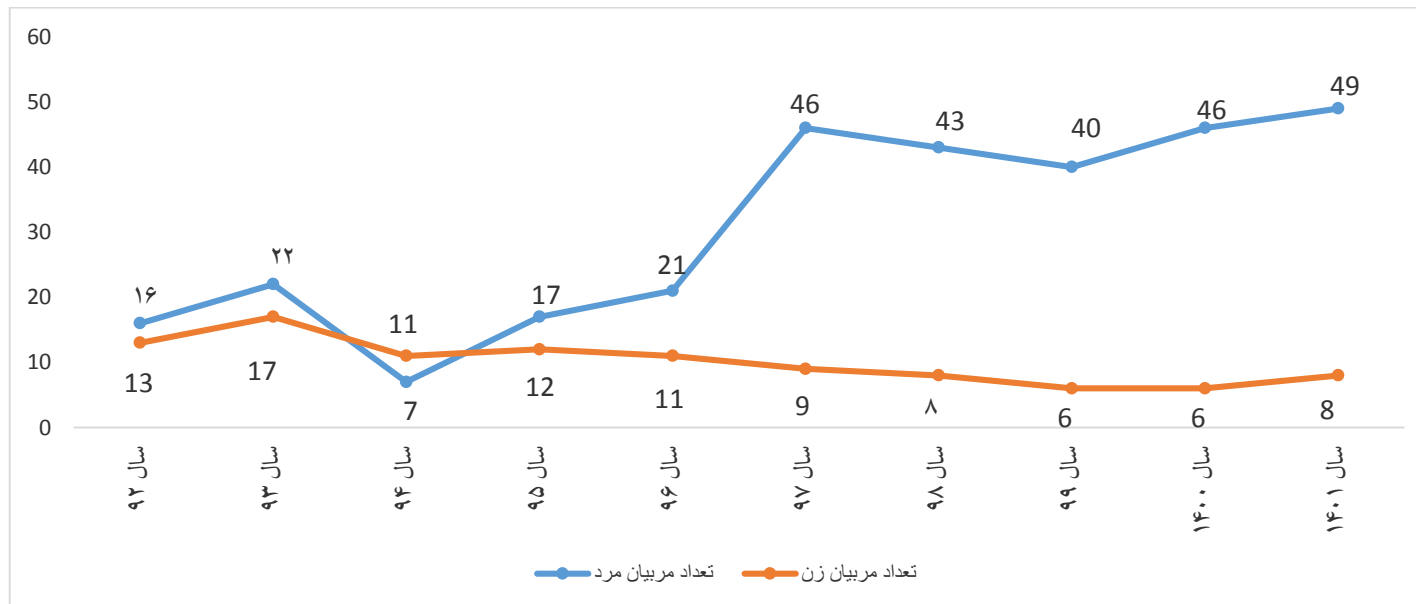
همان‌طور که در نمودار (۵) نیز مشاهده می‌شود، بیشترین نرخ ثبت نام کارآموزان زن ۶۶ درصد و مربوط به سال ۱۳۹۲ بوده است. طبق نمودار بالا، نرخ ثبت نام کارآموزان زن از سال ۹۲ تا سال ۹۳ شیب نزولی تندی داشته، اما از سال ۹۳ به بعد نمودار با شیب ملایمی در برخی سال‌ها سیر صعودی و در برخی سال‌ها سیر نزولی را نشان می‌دهد؛ تا این‌که در سال ۱۴۰۰ به کمترین مقدار خود یعنی ۲۷ درصد رسیده است.

با استناد به جدول (۵)، می‌توان نرخ ثبت نام کارآموزان مرد و زن در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی استان کرمانشاه را در بازه زمانی ۱۴۰۱-۱۳۹۲ مقایسه و جمع‌بندی نمود. طبق این جدول، بیشترین آمار نرخ ثبت نام برای مردان مربوط به سال ۱۳۹۸ (۷۵ درصد) و برای کارآموزان زن مربوط به سال ۱۳۹۲ (۶۶ درصد) بوده است. این در حالی است که کمترین نرخ ثبت نام برای مردان به سال ۱۳۹۲ (۳۴ درصد) و برای زنان به سال ۱۳۹۸ اختصاص یافته است (۲۵ درصد).

جدول (۶). تعداد مربیان آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی استان کرمانشاه در بازه (۱۳۹۲-۱۴۰۱) به تفکیک جنسیت

	سال ۹۲		سال ۹۳		سال ۹۴		سال ۹۵		سال ۹۶		سال ۹۷		سال ۹۸		سال ۹۹		سال ۱۴۰۰		سال ۱۴۰۱	
جنسیت	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
مرد	۱۶	%۵۵	۲۲	%۵۶	۷	%۳۹	۱۷	%۵۹	۲۱	%۶۶	۴۶	%۸۴	۴۳	%۸۴	۴۰	%۸۷	۴۶	%۸۸	۴۹	%۸۶
زن	۱۳	%۴۵	۱۷	%۴۴	۱۱	%۶۱	۱۲	%۴۱	۱۱	%۳۴	۹	%۱۶	۸	%۱۶	۶	%۱۳	۶	%۱۲	۸	%۱۴
کل	۲۹	%۱۰۰	۳۹	%۱۰۰	۱۸	%۱۰۰	۲۹	%۱۰۰	۳۲	%۱۰۰	۵۵	%۱۰۰	۵۱	%۱۰۰	۴۶	%۱۰۰	۵۲	%۱۰۰	۵۷	%۱۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش (۱۴۰۳)

نمودار ۶- تعداد مربیان مرد و زن آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی استان کرمانشاه (۱۳۹۲-۱۴۰۱)

همان‌طور که در جدول (۶) نیز مشهود است، تعداد مربیان مرد در سال ۱۳۹۲، ۱۶ نفر بوده که در سال ۱۳۹۴ به کمترین میزان خود یعنی ۷ نفر رسیده، اما بعد از سال ۱۳۹۴ نمودار به یک‌باره سیر صعودی پیدا کرده است؛ تا این که در سال ۱۴۰۱ به بیشترین حد خود یعنی ۴۹ نفر رسیده است. گفتنی است، بر مبنای آمار مندرج در جدول (۶)، سرانه مربیان مرد به ازاء تعداد کارآموزان مرد، ۴۳ نفر محاسبه شد. این بدان معناست که به ازاء هر ۴۳ نفر کارآموز مرد، تنها ۱ مربی مرد وجود دارد. در خصوص تعداد مربیان زن نیز نتایج بدست آمده از نمودار (۶) حاکی از آن است که تعداد مربیان در سال ۱۳۹۳، ۱۷ نفر بوده‌اند که این تعداد از سال ۹۳ به بعد، سیری نزولی داشته که در سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ به کمترین میزان خود یعنی ۶ نفر رسیده است. طبق نمودار بالا، تعداد مربیان زن از ۱۳ نفر در سال ۱۳۹۲ به ۸ نفر در سال ۱۴۰۱ رسیده است. آمار فوق نشان می‌دهد که سرانه مربیان زن در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی ۸۷ می‌باشد یعنی به ازای ۸۷ کارآموز زن تنها ۱ مربی زن وجود دارد.

جمع‌بندی نمودار (۶) در خصوص تعداد مربیان مرد و زن در بازه زمانی ده ساله از سال ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۱ نشان می‌دهد که مربیان مرد در سال ۱۴۰۱ بیشترین تعداد (۴۹ نفر) و مربیان زن در سال ۱۳۹۳ بیشترین تعداد (۱۷ نفر) را به خود اختصاص داده‌اند. آن‌چه که از این نمودار استنباط می‌شود این است که در این برهه زمانی یعنی از سال ۱۳۹۲ تا سال ۱۴۰۱ تعداد مربیان مرد روندی صعودی و مربیان زن روندی نزولی داشته‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف تحلیل روند آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی در استان کرمانشاه انجام شد. به‌منظور تحلیل داده‌ها برای دستیابی به نتایج پژوهش از منابع، آمار و اطلاعات آرشیو موجود در اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای استان کرمانشاه بهره گرفته شد. یافته‌های این پژوهش در سه بخش کلی دسته‌بندی شدند. در بخش اول، تعداد دوره‌های برگزار شده آموزش فنی و حرفه‌ای کشاورزی در استان و شهرستان‌های کرمانشاه مشخص شدند. طبق نتایج این پژوهش، شهرستان کرمانشاه و شهرستان سنقر بیشترین دوره‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی و شهرستان پاوه نیز کمترین دوره‌های فنی و حرفه‌ای را طی ده سال اخیر (۱۳۹۲-۱۴۰۱) برگزار کرده‌اند. بیشترین آمار برگزاری دوره‌های فنی و حرفه‌ای پس از شهرستان کرمانشاه مربوط به شهرستان سنقر می‌باشد. «بیات رئیس اداره آموزش فنی و حرفه‌ای شهرستان سنقر (۱۳۹۵) عنوان داشت که به میزان ۳۴۵ هزار و ۱۶۲ نفر- ساعت آموزش مهارتی در دو بخش دولتی و خصوصی ارائه شده است. وی افزود: «فنی و حرفه‌ای با دارا بودن تجهیزات و امکانات به‌روز و وسایل آموزشی و کمک آموزشی مناسب و مطابق با استانداردهای این سازمان، توانسته با ارائه آموزش‌های مختلف به کارآموزان نقش بسزایی در احیای صنعت کشاورزی و صنایع دستی این شهرستان ایفا کند و باید به این باور رسید که این آموزش‌ها می‌تواند به‌عنوان بازویی توانمند برای ایجاد اشتغال و رفع بیکاری مورد استفاده قرار گیرد». در عصر انفجار دانش باید از کوتاه‌ترین و مؤثرترین راه به اهداف آموزشی مورد نظر رسید و باید دانست که تحقق این امر جز با بکارگیری و بهره‌گیری صحیح و برنامه‌ریزی شده از وسایل و امکانات آموزشی و همچنین استفاده از روش‌های نوین آموزشی به جای روش‌های سنتی مقدور نیست. با این حال، می‌توان گفت که به جای استفاده از رویکردهای سنتی آموزش در مراکز فنی و حرفه‌ای، برنامه‌ریزی‌ها باید به سمت استفاده از محیط‌های یادگیری جدید سوق داده شود، تا ضمن تغییرات در نیازهای کسب و کار شاهد تغییرات در نوع مواد آموزشی و روش‌های یاددهی- یادگیری متناسب با آن برای فراگیران باشیم.

همچنین بر اساس نتایج پژوهش حاضر، کمترین آمار برگزاری دوره‌های فنی و حرفه‌ای مربوط به به شهرستان پاوه می‌باشد. «ایده‌پور فرماندار پاوه (۱۴۰۱) عنوان داشت که عدم مهارت نیروی جویای کار یکی از مشکلات عمده ای است که جوانان با آن دست و پنجه نرم می‌کنند. وی راه عبور از مشکل بیکاری در این شهرستان را توجه به روستاها و فراگیری آموزش‌های فنی و حرفه‌ای دانست که به موجب آن جوانان توانمند شده و نیروی انسانی خلاق و فعال در سایه آموزش‌های مهارتی در کنار آموزش‌های تئوری حاصل خواهد شد».

نتایج حاصل از تحلیل تعداد دوره‌های برگزار شده آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی در استان کرمانشاه نشان داد که بیشترین تعداد دوره‌ای که در بازه زمانی ۱۰ ساله (۱۳۹۲-۱۴۰۱) در این استان برای مخاطبان برگزار شده است، ۲۸۷ دوره و مربوط به سال ۱۳۹۳ می‌باشد. طبق مصاحبه‌ای که پژوهشگر با مسئولان اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای استان کرمانشاه انجام داد، به این نتیجه دست یافت که علت افزایش دوره‌ها در این سال را می‌توان ناشی از تفاهم‌نامه‌هایی دانست که اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای استان کرمانشاه با نهادها و سازمان‌های مختلفی از جمله سازمان جهاد کشاورزی، مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی، اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری، اداره شیلات و... منعقد کرده است و این سازمان‌ها و نهادها خود را متولی برگزاری دوره‌های آموزش فنی و حرفه‌ای می‌دانند. اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای استان کرمانشاه تعیین صلاحیت و اجرای برگزاری آزمون‌ها را بر عهده دارد و همچنین به کارآموزانی که حد نصاب نمره را در آزمون کسب کرده باشند گواهینامه اعطا می‌کند. بدین ترتیب است که دوره‌ها را نهادهایی غیر از اداره کل فنی و حرفه‌ای برگزار می‌کند اما چون برگزاری آزمون‌ها و اعطای گواهینامه بر عهده اداره فنی و حرفه‌ای است، آمار برگزاری کلاس‌ها نیز در پورتال فنی و حرفه‌ای به ثبت می‌رسد و این گونه است که آمار در این سال نسبت به سال‌های دیگر بالاست و نمودار در بالاترین نقطه یعنی سال ۱۳۹۳ قرار دارد.

نتایج حاصل از بخش دوم تحلیل داده‌ها که مربوط به سهم آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در هریک از خوشه‌های صنعت، خدمات، کشاورزی و فرهنگ بود، نشان داد که سهم آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در خوشه کشاورزی در طی سال‌های ۱۴۰۱-۱۳۹۲ کمتر از خوشه‌های صنعت و خدمات می‌باشد. شایان ذکر است که سازمان فنی و حرفه‌ای مسیر و رسالت خود را به سمت پیشرفت و گسترش صنعت پیش برده است؛ این در حالی است که استان کرمانشاه یک استان کشاورزی محور است. اگر بخواهیم به موضوع هزینه‌بر بودن اشاره کنیم، باید اذعان داشت که هزینه‌های برگزاری دوره‌ها در خوشه صنعت بسیار سرسام آور است. به عنوان مثال، رشته‌هایی هم‌چون جوشکاری، چوب، تراش، سی‌ان‌سی و فلز در حوزه صنعت رشته‌های پرمصرفی هستند و ارزیابی بالایی دارند. این رشته‌ها اغلب به دستگاه‌هایی احتیاج دارند که بسیار گران قیمت بوده و انرژی زیادی از مجموعه می‌گیرند. با پولی که صرف خرید این دستگاه‌ها می‌شود، سازمان می‌تواند هزینه دوره‌های کشاورزی را برای مدت ده سال و یا حتی بیشتر نیز تأمین کند. اگر تنها ۵ درصد از هزینه‌هایی که صرف صنعت می‌شود به آموزش کشاورزی آن هم از نوع شایستگی محور اختصاص داده شود، کشاورزی استان بسیار پیشرفت خواهد کرد. از آنجاکه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای (مهارتی) به‌ویژه در بخش کشاورزی به عنوان یکی از بندهای سیاست کلی نظام در برنامه‌های توسعه کشور به شمار می‌رود، لذا توجه و اهمیت به این بخش بسیار حائز اهمیت است. آموزش‌های فنی و حرفه‌ای به‌ویژه آموزش‌های شایستگی محور، تجلی دانش و مهارت‌ها در عمل می‌باشند. در محیط‌های آموزشی شایستگی محور، تأکید بر این است که یادگیرندگان نه تنها دانش خود را به صورت نظری یاد بگیرند، بلکه قادر باشند آن را در موقعیت‌های عملی به کار ببرند و از آن در حل مشکلات واقعی بهره گیرند. به این ترتیب، آموزش شایستگی محور به دنبال تربیت افرادی است که هم

اطلاعات را می‌دانند و هم می‌توانند با استفاده از آن اطلاعات به طور مؤثر عمل کنند و در جهانی که دائماً در حال تغییر است، موفق و کارآمد باشند. این در حالی است که آموزش‌ها فنی و حرفه‌ای در این خصوص هدف استانی خود را گم کرده است.

در خصوص نتایج تعداد دوره‌های برگزار شده فنی و حرفه‌ای کشاورزی به تفکیک رشته آموزشی می‌توان اذعان داشت که بیشترین تقاضای کارآموزان برای برگزاری دوره‌های کشاورزی مربوط به امور دام و ماکیان بوده است. در این گروه، افراد بیشتر متقاضی برگزاری دوره‌هایی همچون پرورش زنبور عسل، پرورش گوسفند و پرورش مرغ بومی بودند. امروزه زنبورداری به عنوان یکی از رشته‌های کشاورزی به سبب تولید فرآورده‌های متعددی از قبیل عسل، ژل رویال، موم و... در تمام کشورهای جهان به رسمیت شناخته شده و نظر مخاطبان زیادی را جهت آموزش به خود جلب کرده است. پس از گروه دام و ماکیان، بیشترین تقاضا برای برگزاری دوره‌های امور باغی است که شامل پرورش قارچ (دکمه‌ای و صدفی)، پرورش دهنده گیاهان آپارتمانی، تولیدکننده ورمی کمپوست و طراح فضای سبز می‌باشد. کارآموزان با حضور در دوره‌های آموزشی فنی و حرفه‌ای پرورش قارچ، می‌توانند مهارت‌های لازم برای پرورش قارچ را به صورت عمیق و کاربردی یاد بگیرند، در این دوره‌ها اغلب از تکنولوژی‌ها و روش‌های نوین در زمینه پرورش قارچ استفاده می‌شود که به کارآموزان کمک می‌شود با آخرین تحولات و بهترین شیوه‌های کشاورزی آشنا شوند، آموزش‌های فنی و حرفه‌ای به کارآموز ابزارها و مهارت‌های لازم برای شروع کسب و کار پرورش قارچ را می‌دهد و به او کمک می‌کند تا برنامه کسب و کار خود را به بهترین شکل ممکن اجرا کند. در گروه امور زراعی نیز دوره‌هایی همچون زعفران کار، پرورش دهنده گیاهان دارویی، کشتکار حبوبات و همچنین کشتکار سیب زمینی برای متقاضیان برگزار شد. پرورش زعفران به دلیل ویژگی‌های فراوانی که دارد در سال‌های اخیر بین کشاورزان، فارغ‌التحصیلان، دانشجویان و علاقمندان به پرورش این گیاه، محبوبیت بسیاری پیدا کرده است. یکی از اصلی‌ترین دلایل این پیشرفت نزد مخاطبان، سودآوری بالای کشت زعفران می‌باشد. این محصول به عنوان یکی از گران‌ترین و محبوب‌ترین محصولات کشاورزی محسوب می‌شود و به دلیل رنگ جذاب آن امروزه در صنایع غذایی، دارویی و عطرسازی بازار خود را پیدا کرده است و به همین دلیل است که برگزاری این دوره‌ها نظر مخاطبان زیادی را برای ثبت نام و شرکت به خود جلب کرده است.

همان‌گونه که در نتایج آمده است، تنها تعداد بسیار کمی از رشته‌های کشاورزی مورد استقبال متقاضیان بوده است و بسیاری از رشته‌ها به علت نبود متقاضی یا دوره برگزار نشده یا تنها یک یا دو دوره برگزار شده است. راه برون رفت از این مشکل را می‌توان با جایگزین کردن آموزش‌های شایستگی محور به جای آموزش‌های سنتی و جذاب کردن کلاس‌ها با این شیوه آموزشی پیدا کرد. آموزش شایستگی محور نشان می‌دهد که یادگیری فراتر از کلاس درس است؛ یادگیری یک سفر مستمر است که هر فرد را به سوی رشد و توانمندی هدایت می‌کند. با پذیرش این رویکرد، مراکز آموزشی می‌توانند به فراگیران کمک کنند تا نه تنها موفقیت تحصیلی بلکه موفقیت در زندگی واقعی را نیز تجربه کنند. همان‌گونه که در نتایج نیز آمده است، آمار رشته‌هایی که کاربردی و اقتصادی هستند و در محیط واقعی صورت می‌گیرد، بیشتر است.

در خصوص بخش سوم یافته‌ها که مربوط به تحلیل وضعیت منابع انسانی و شرکت کنندگان در دوره‌های برگزار شده بود، نتایج حاکی از آن است که بیشترین گروه هدفی که آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی برای آن‌ها برگزار شده، گروه متقاضیان مهارت‌آموزی می‌باشد. آموزش‌ها برای این گروه در سال ۱۳۹۸ به حداکثر خود رسیده است. این گروه شامل تمامی افرادی می‌باشند که متقاضی استفاده از آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی هستند، اما شامل گروه‌های هدف نمی‌باشند

(افرادی که ثبت نام کرده‌اند اما جزء هیچ یک از گروه‌های هدف نمی‌باشند و خود را به عنوان متقاضی مهارت آموزی معرفی کرده‌اند). آموزش‌های مهارت‌آموزی اگر در محیط واقعی صورت گیرد نتیجه‌ای صد چندان دارد و به ایجاد اشتغال مولد و پایدار در جامعه کمک می‌شود. مهارت‌آموزی در محیط واقعی کار می‌تواند به ارتقای مهارت‌های شغلی جوانان جویای کار که فاقد مهارت یا کم‌مهارت هستند، کمک کند. مهارت‌آموزی در محیط واقعی کار موجب یادگیری عملی و کاربردی مهارت‌های آموزشی، آشنایی با محیط کسب و کار واقعی، افزایش خودباوری مهارت‌آموزان، حفظ مشاغل فعلی و سستی و جذب نیروی کار ماهر در بنگاه‌های اقتصادی می‌شود. پس از گروه متقاضیان مهارت‌آموزی، ساکنین مناطق روستایی و سربازان وظیفه (که در سال ۱۴۰۱ بیشترین دوره برای این دو گروه برگزار شده) جزء بیشترین بهره‌برداران از آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در حیطه کشاورزی می‌باشند. مهارت‌آموزی برای گروه هدف روستاییان، عشایر و ساکنین مناطق مرزی حائز اهمیت است چرا که اشتغال، مانع مهاجرت و سبب ثبات و ماندگاری سکونت در این مناطق می‌شود. ترغیب و ایجاد انگیزه در روستاییان به منظور راه‌اندازی کسب و کار با هدف ایجاد اشتغال پایدار و به‌کارگیری ظرفیت‌های روستا در هر منطقه‌ای از اهداف آموزش‌های مهارتی در روستاها محسوب می‌شود. راه‌اندازی کسب و کارها در روستاها از مهاجرت جوانان به روستاها پیشگیری می‌کند. این نتایج با یافته‌های ابراهیمی نژاد رفسنجان و پور رمضان (۱۳۹۲) و عبدالله‌زاده و همکاران (۱۳۹۳) همخوانی دارد. گروه بعدی آموزش به سربازان وظیفه است، مهارت‌آموزی کارکنان وظیفه در طول خدمت سربازی بسیار حائز اهمیت است. از آن‌جا که سربازها سرمایه‌ی انسانی عظیمی برای کشور هستند، باید در جهت توانمندسازی مهارتی آن‌ها برای ایجاد شغل پس از سربازی قدم مهمی برداشت و آموزش‌های مهارتی در طول مدت خدمت سربازی متناسب با توانایی سربازها و بازارکار صورت گیرد تا پس از اتمام خدمت سربازی موجب اشتغال آن‌ها در بازارکار شود. در مقابل، افراد دارای معلولیت، مشمولین بیمه بیکاری و آسیب دیدگان اجتماعی کمترین بهره را از آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی برده‌اند.

تحلیل نتایج نرخ ثبت نام کارآموزان زن حاکی از آن است که از سال ۱۳۹۸ تا سال ۱۴۰۰ روندی نزولی و رو به کاهش داشته است. از آنجایی که یکی از دلایل بیکاری در کشور، فقدان مهارت‌های مورد نیاز بازارکار از سوی جویندگان کار است، انتظار می‌رود که سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور که متولی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای مهارتی در بخش‌های صنعت، خدمات و کشاورزی می‌باشد، بتواند با ایجاد اشتغال و مهارت‌آموزی نقش بسزایی را در کاهش نرخ بیکاری ایفا کند. این در حالی است که ظاهراً این موضوع در خصوص روند نرخ ثبت نام کارآموزان صادق نبوده و نمودار روندی رو به کاهش را نشان داده است. از جمله عواملی که سبب کاهش روند نرخ ثبت نام کارآموزان زن در بازه زمانی ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۰ شد، این بود که در این بازه زمانی شیوع ویروس کرونا شدت گرفت و پس از قرار گرفتن استان کرمانشاه مانند سایر استان‌ها در وضعیت قرمز کرونا، اداره کل فنی و حرفه‌ای استان کرمانشاه نتوانست به وظیفه خود در حوزه مهارت‌آموزی که به صورت حضوری و مستقیم به کارآموزان بود، عمل نماید و فعالیت آموزشگاه‌های فنی و حرفه‌ای به تعطیلی کشانده شدند. از این‌رو، آموزش‌ها به‌صورت مجازی به کارآموزان ارائه می‌شد که این آموزش‌ها با معضلات متنوعی همچون نبود زیرساخت‌های کافی برای آموزش مجازی با توجه به تنوع رشته‌ها، ارزشیابی دروس فنی و همچنین نبود منابع آموزش دیجیتالی کارآمد جهت برگزاری دوره‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی در زمان شیوع بیماری کرونا روبرو بود. این بیماری در آن سال‌ها نگرانی‌های جدی را برای سیستم آموزشی ایجاد کرد و آموزش کارآموزان با مشکل مواجه شد و آن‌ها در این سال‌ها نتوانستند بین آموزش‌های تئوری و عملی خود ارتباط برقرار کنند و همین عاملی شد تا تعداد کمی از کارآموزان در این دوره‌ها ثبت نام کنند (خبرگزاری ایسنا، ۱۳۹۹). نتایج در خصوص تعداد مربیان نیز حاکی از آن است که در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ که اوج شیوع بیماری

کرونا بود، تعداد مربیان زن به ۶ نفر یعنی کمترین تعداد خود رسید. همچنین، در بررسی سرانه مربیان می‌توان به این مطلب اشاره کرد که تعداد مربی به ازای کارآموز تقریباً برابر می‌باشد. چرا که به ازای ۸۷ کارآموز زن تنها یک مربی زن و به ازای ۴۳ کارآموز مرد نیز تنها یک مربی مرد در یک سال وجود دارد و این در حالی است که در هر دوره به ازای هر ۱۲ تا ۱۶ کارآموز ۱ مربی وجود دارد که این آمار با استانداردهای جهانی و شایستگی محور که تعداد مربی به کارآموز را ۱ به ۱۲ معرفی کرده‌اند، تقریباً برابری می‌کند.

با توجه به یافته‌های تحقیق و به‌منظور بهره‌مندی حداکثر از آموزش‌های مزبور پیشنهادهای زیر مطرح می‌گردد:

- آموزش‌ها در کلاس‌های فنی و حرفه‌ای باید بیشتر به سمت آموزش‌های شایستگی محور (CBT) پیش برود چرا که در قانون برنامه هفتم توسعه بر لزوم اجرای برنامه‌های آموزشی به این سمت تأکید فراوان شده است. اگرچه این برنامه‌ها تا حدودی در مراکز فنی و حرفه‌ای اجرا شده، اما به‌صورت کامل و آن‌طور که باید اجرا نشده و سیاستگذاران و مدیران این حوزه باید برنامه‌ریزی‌های منسجمی را در این خصوص مبذول دارند.
- توجه به کیفیت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در مراکز آموزش‌دهنده بیشتر شود تا با آموزش‌های کیفیت‌مدار در این مراکز، افزایش کارایی آنان به‌صورت عملی در بازارکار دیده شود. این افزایش کیفیت می‌تواند شامل استفاده از کارگاه‌ها و فناوری‌های نوین، مربیان به روز و کارآمد باشد.
- برای آشناتر ساختن مربیان مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای کشاورزی با روش‌های نوین تدریس، دوره‌های آشنایی آموزش شایستگی محور و همچنین به‌کارگیری و اجرای آن برگزار گردد.
- در کلاس‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی بازدید از مراکز موفق، دعوت از کارآفرینان نمونه صورت گیرد تا از این راه، نگرش مثبت‌تری در میان مهارت‌آموزان رشته‌های کشاورزی نسبت به وجود قابلیت‌های بالای کاری در این بخش به‌وجود آید.

منابع

- سند راهبردی مهارت و فناوری سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای. (۱۳۹۱).
- سیلانه، ا. و کرمی، م. (۱۳۹۳). مهارت آموزی ضرورت آموزش فنی و حرفه‌ای در محیط‌های یادگیری کل‌نگر. نشریه مهارت آموزی. ۳ (۹): ۱۰۸-۹۳.
- صالحی عمران، ا. و قاسم‌زاده، آ. (۱۳۹۲). بررسی مهارت-های عمومی مرتبط با کیفی‌سازی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای از منظر ذینفعان. دوفصلنامه نوآوری و ارزش-آفرینی، ۲(۴)، ۴۱-۲۳.
- صدری، ع. و زاهدی، ا. (۱۳۸۷). مطالعه پیگیرانه‌ی عملکرد نظام تربیت تکنسین آموزش‌ده‌های فنی و حرفه-ای ایران. فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، ۵۴، ۹۷-۷۷.
- عبداللهی، ش. و سعادت‌مند، ز. (۱۳۹۰). بررسی تناسب آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با عناصر برنامه‌ی درسی. فصلنامه‌ی رهبری و مدیریت آموزشی.
- سعیدی رضوانی، م. و بینقی، ت. (۱۳۸۷). گمانه‌هایی در باب عوامل ناکامی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای رسمی در ایران، مجموعه مقالات هفتمین همایش انجمن مطالعات برنامه درسی ایران
- مختار معمار، ح. (۱۳۸۱). نگرش اعضای هیئت علمی و دانشجویان مقطع کارشناسی کتابداری درباره‌ی اهداف و نحوه‌ی ارائه دروس کارورزی. مجله روانشناسی و علوم تربیتی. ۳۲ (۲): ۱۰۷-۷۷.
- محمدعلی، م. (۱۳۹۰). آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و راه-های اصلاح آن. رشد آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، ۷ (۱۰)، صص ۱۷-۱۰.
- مرجانی، ب. و مافی‌نژاد، ن. (۱۳۹۱). آموزش و مهارت آموزشی در هلند. رشد آموزش فنی و حرفه‌ای. ۸ (۲): ۳۱-۲۶.
- مؤمنی مهموئی، ح.، شریعتمداری، ع. و نادری، ع. ا. (۱۳۸۷). برنامه‌ی درسی مبتنی بر شایستگی در آموزش ابراهیمی نژاد رفسنجان، م. و پوررمضان، س. (۱۳۹۲). بررسی تأثیر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در پیشگیری از مهاجرت روستاییان به مناطق شهری: مطالعه موردی استان کرمان، فصلنامه مهارت آموزی، ۲(۵)، ۱۹-۷.
- ایده‌پور، پ. (۱۴۰۱). زیربنای اشتغال، توسعه آموزش‌های فنی و مهارتی است. قابل دسترس در سایت <https://Kr.irantvto.ir/Zz34>
- بیات، ع. (۱۳۹۵). ارائه بیش از ۳۴۵ هزار نفر ساعت آموزش‌های مهارتی به سنقری‌ها. قابل دسترس در سایت <https://Kr.irantvto.ir> کد خبر: ۵۴۲۸۶
- جنیدی، ح. (۱۴۰۳). آموزش مبتنی بر شایستگی: ویژگی‌ها و راهبردها، پژوهشکده بنیاد سرمد
- حاجی رستم‌لو، ب. و عارف‌نیا، م. (۱۳۹۲). اهمیت بخش کشاورزی در رشد و توسعه اقتصادی، اولین همایش سراسری کشاورزی و منابع طبیعی پایدار، کد COI اختصاصی: NACONF01-1446
- حیدری موسی نارنجی، ح. و حیدری موسی نارنجی، م. (۱۳۹۱). تحلیل تأثیر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بر عملکرد تخصصی و اثربخشی شغل‌های مهارتی: مطالعه‌ی موردی کارخانجات تولید بدنه‌ی خودرو در استان کرمانشاه، نشریه مهارت آموزی. ۱(۲)، ۷۳-۴۹.
- خبرگزاری دانشجویان ایران (ایسنا) (۱۳۹۹). آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در دوران کرونا، قابل دسترس در سایت www.isna.ir کد خبر: ۹۹۰۵۰۵۰۳۵۷۸
- خورشیدی، ع. و فرخی، د. (۱۳۹۱). مؤلفه‌های سازنده شایستگی‌های مهارت آموختگان. دو فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی آموزشی، ۱(۲)، ۱۶۲-۱۳۱.
- ذاکری، ع. ر.، کردنوقایی، ر. و صدرالاشرفی، م. (۱۳۸۹). بررسی فرایندهای یاددهی-یادگیری در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، نشریه فناوری آموزش، ۴(۴)، ۲۳۷-۲۲۷.

Hoogveld, A. W. M., Pass, F. M. G. & Jochems, W. (2005). Training higher Education teachers for instructional design of competency- based education: product-oriented versus process oriented worked example, *Teaching and Teacher Education*. 21(3): 287- 297.

Kilbrink, N., Bjurulf, V, Baartman, & Bruijn, E. (2012). *Students experiences of factors for transfer in technical vocational education: A narrative study in Swedish upper secondary school*, Article in journal (Other academic).

Kirui, O., and Kozicka, M. (2018). *Vocational Education and Training for Farmers and Other Actors in the Agri-Food Value Chain in Africa*. ZEF Working Paper No. 164. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3206514>.

Lim, J., & Park, S. (2012). *An Instructional Method for Competency based e-Learning: A Whole-task Approach*. In P. Resta (Ed), *Proceedings of Society for Information Technology & Teacher Education International Conference*. Chesapeake, VA: AACE. Retrieved November 15, 2013 from: 580-585.

Manuel, A., Popov, O., and Buque, D. (2015). *Towards programme improvement in non-formal vocational education and training in Mozambique*. *Problems of Education in the 21st Century*, 67, 61-71.

Minghat, A.D. & Yasin, R. M. (2010). A sustainable framework for technical and vocational education in Malaysia. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 9: 1233-1237.

Okolocha, C. CO. (2013). *Vocational Technical Education in Nigeria: Challenges and the Way Forward*. *Business Management Dynamics*, 2(6): 1-8.

Sluijsmans, D.M.A., Straetmans, G.J.J.M., van Merrienboer, J.J.G. (2008). Integrating authentic assessment with competency based learning: the Protocol Portfolio

عالی. پژوهش‌نامه تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بجنورد، شماره ۱۷، ۱۵۶-۱۲۹.

مهدی، ر.، و کیخا، ا. (۱۳۹۹). وضعیت اشتغال‌پذیری دانش‌آموختگان دانشگاه فنی و حرفه‌ای از منظر معاونان فرهنگی و دانشجویی، فصلنامه آموزش مهندسی ایران، ۲۲(۸۶)، ۹۹-۱۱۶.

نادری، ا.، بقائی، ر.، محمدپور، ی.، و قربانزاده، ک (۱۳۹۱). مقایسه تأثیر دو روش آموزشی مبتنی بر شایستگی و آموزش سنتی در یادگیری فعال مهارت‌های شناختی و بالینی دانشجویان پرستاری کارورز بخش ICU، مجله آموزش در علوم پزشکی، ۱۲(۹)، ۷۰۸-۶۹۸.

هادی نیا، ز. (۱۳۹۴). آموزش و بهره‌وری نیروی کار در بخش کشاورزی، دومین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در مدیریت، اقتصاد و حسابداری. مشاهده در <https://Civilica.com>

:COIMRMEA02_290

Abane, C. (2013). Competency Based Training Quality Delivery for Technical and Vocational Education and Training (TVET) Institutiona. *Educational Research International*, 2(2), 117-127.

Ahmed, J. U. (2010). Documentary Reasearch Method: New Dimensions. *Indus Journal of Management & Social Sciences*. 4: 1-14.

Buffour-Awuah, D., & Thompson, S. (2012). *A holistic approach to Technical and Vocational Skills Development (TVSD) policy and governance reform: the case of Ghana* [Paper presentation]. ADEA Triennale, Ouagadougou, Burkina Faso.

Guba, E. G., and Lincoln, Y. S. (1994). Competing paradigms in ualitative research. *Handbook of Qualitative Research*, 2(163-194): 105.

Hatisaru, V., & Kucuktur, A. G. (2009). *Vocational and technical education problem-based learning exercise: Sample scenario*. *Procedia Social and Behavioral Sciences* 1: 2151-2155.

training. *Journal Of Vocational Education and Training*, 65 (1): 143- 157.

Mirdamadi, S. M., Teimouri, M., Teimouri, M. & Mostafaei, M. E. (2016). Effective mechanisms to promote women participation in training courses in Isfahan county. *Journal of Research & Rural Planning*, 5(2), 1-13

Walsh, J. L. (2012). *Educational of professionals: Is there a role for a competency-based approach?* Australia: University of Queensland Pub

Scoring. *Journal of Vocational Education and Training*, 60(2): 157-172.

Tannisever, S., & Erisen, Y. (2009). The evaluation of modular education programmes developed for the "modernization of vocational and technical education project. *Procedia Social and Behavioral Sciences*1: 1384- 1388.

Tran, L.T., & Nyland,. C. (2013). Competency Based Training, global skills mobility and the teaching of international students in vocational education and